

III RIIGIKOGU

1. istungjärk.

Protokoll nr. 9.

1926. a.

III Riigikogu koosolek 5. augustil 1926. a.
kell 15.05.

Kokku on tulnud 83 Riigikogu liiget.

Valitsuse looshis: Riigivanem **J. Teemant**, rahaminister **L. Sepp**, põllutöominister **O. Köster**, teedeminister **A. Kerem**, kohtuminister **J. Sepp**, töö-hoolekandeminister **O. Tief**, kaubandus-tööstusminister **K. Kornel**.

Päevakord:

1. Eesti maapanga pantlehtede omandamise seadus — II lugemisel.
2. Riigiametnikkude ja -teenijate ühekordse palgalisa seadus — II lugemisel.
3. Riigi 1926./27. a. lisaelarve nr. 1 — II lugemisel.

Koosolekut juhatab abiesimees **R. Penno**.

Sekretäri kohal abisekretär **O. Liigand**.

Koosolek algab kell 15.15.

1. Päevakorra täiendamine Juhataja **R. Penno**:
Avan Riigikogu koosoleku. Päevakorra kohta on ettepanek, võtta 1. päevakorra-punktiks elukorterite ehituslaenu seadus — II lugemisel, see on rkl. Oja' ettepanek.

L. Johanson (stp): Teen ettepaneku, võtta 2-eks päevakorra-punktiks riigitöölise ühekordse palgalisa seadus.

Juhataja **R. Penno**: Asun rkl. Oja' ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud. Asun rkl. Johanson'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud. Seega on päevakord kindlaks määratud.

2. Elukorterite ehituslaenu seadus — II lugemisel. Aruandja **B. Oja** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu seaduseelnõu pealkiri.

Elukorterite ehituslaenu seadus.

Aruandja **B. Oja** (loeb):

§ 1. Rahaministeeriumile määratakse 1926. a. eelarves ettenähtud mk. 10.000.000 laenu andmiseks maale elukorterite ehitamiseks.

J. Lehtman (as): Ma teen § 1. juurde järgmise paranduse: Pärast sõna „elukorterite“ paigutada sõnad „ja põllumajanduslike hoonete“. Nimelt ehitatakse maal elumajade juurde ka teisi hooned. (K. Virma, stp: Eelarves ei ole raha selleks.) Ehitatakse ühe ja sama katuse alla mitmesuguseid hooned, ja kui laenuandmisel tahetakse täpselt sõnast „elukorterid“ kinni pidada, siis ei ole mingisugust võimalust teiste hoonete ehitamise otstarbeks laenu saada. Maal on aga tähtis, et kõik tarvilikud hooned üles ehitataks, ja et seda vormilist ettekäänat ära hoida, selleks on see parandus tarvilik.

Juhataja **R. Penno**: Aruandja lõpusõna ei tarvita. Rkl. Lehtman'i poolt on ettepanek, võtta § 1-es pärast sõna „elukorterite“ sõnad „ja põllumajanduslike hoonete“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Lehtman'i ettepanek vastu võetud. Panen § 1-se ühes vastu võetud parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 1 parandatud kujul vastu võetud.

Aruandja **B. Oja** (loeb):

„§ 2. Vabariigi Valitsusel on õigus laenu väljaandmise ja tagasimaksmise korra ning laenu kindlustuste kohta vastavaid määrusi välja anda.“

Teen ettepaneku, võtta sõnad „välja anda“ sõna „õigus“ järele, nii et paragrahv kõlaks järgmiselt: „Vabariigi Valitsusel on õigus välja anda laenu väljaandmise ja tagasimaksmise korra ning laenu kindlustuste kohta vastavaid määrusi“. See on redaktsiooniline parandus.

Juhataja **R. Penno**: Panen § 2-se ühes aruandja redaktsioonilise parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 2 vastu võetud.

3. Riigitöölise ühekordse pal- **L. Johanson** (stp): Teen ettepaneku, see sea-

galisa seadus — duseelnõu I lugemisel I lugemisel. vastu võtta. Tema põhjenduse kandsin ette juba I koosolekul.

Juhataja **R. Penno**: (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 29 häält, vastu 30 — seega on seaduseelnõu tagasi lükatud. (Hüüded: Sedelitega!) Soovitakse sedelitega hääletamist, palun sedelid välja jagada. (Hääletatakse.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: ettepaneku poolt on antud 31 häält, vastu 35, seega on seaduseelnõu I lugemisel tagasi lükatud.

4. Eesti maapanga pantlehtede omandamise seadus — Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Tonkman** kannabette ja nähtava enamusega võetakse vastu seaduseelnõu pealkiri. II lugemisel.

Eesti maapanga pantlehtede omandamise seadus.

Aruandja **K. Tonkman** (loeb): § 1. Rahaministeeriumile riigi 1926./27. aasta lisaeelarve nr. 1 järgi operatsiooni fondiks lubatud 35.000.000 marka (variant: 25.000.000 marka) määratakse rahaministeeriumile Eesti maapanga pantlehtede omandamiseks nominaalhinnaga.

Rahaminister **L. Sepp**: Teen järgmise parandus-ettepaneku, kustutada § 1. viimane sõna „nominaalhinnaga“ ja asemele võtta: „Vabariigi Valitsuse poolt kindlaksmääratud hinnaga“.

Selle teatud summaga, mis siin antakse, omandatakse maapanga esimese seeria pantkirju. Esimene seeria pantkirju on 200 miljonit suur ja peale selle summa, mis siin määratakse, tuleb veel teine turg leida, kuhu neid mahutada. Osa võtab maapank ise oma põhikapitali arvel, osa võtab Eesti pank jne. Nii on väljavaateid pantkirjade mahutamiseks, ja pantkirjad eraturule üldse ei lähe. Kogu see raha läheb sihtlaenudeks, nii et otstarbel vahet ei ole. Oleks paha, kui ühest ja samast seeriast mitmesuguste tingimustega laenu antakse. See osa, mis riigikassasse läheb, läheks nominaalhinnaga, ja teine osa, võib olla, natuke teise hinnaga, 95, mida teised lubavad maksta. Nii et kõikumine võiks olla nominaalhinna ja 95 vahel, aga sisuliselt peaks see kurss olema ühtlane. Niipea kui üldine kurss on lõpulikult selgunud, sisuliselt on tema nominaalhinna ja 95 vahel, määratakse ka käesolevas seaduses tähendatud

hind kooskõlas üldise seeria pantkirjade hinnaga. Panen ette, see parandus vastu võtta.

K. Virma (stp): Minu meelest oleks pidanud aruandja juba selle peale tähelepanu juhtima, et need kaks varianti olid tingitud sellest, kas järgmises paragrahvis 10 miljonit sisse jääb või ei. (Aruandja **K. Tonkman**: I lugemisel tegin seda.) Ütlesite küll „variant“, aga natuke oleksite pidanud seletama, et teises paragrahvis on elukorterite ehitamiseks 10 miljonit marka. See on nüüd teise seadusega korraldatud, täna II lugemisel juba vastu võetud, ja nõnda peaks üldiselt selge olema, et esimene variant käesolevast seadusest peaks välja jääma, ja vastuvõtmisele võiks tulla see variant, mis kõneleb 25 miljonist. Siis oleks asi kooskõlas ka lisa-eelarvega, mis arutamisele tuleb järgmise päevakorrapunktina.

Juhataja **R. Penno**: Sõna on rkl. Tonkman'il.

K. Tonkman (põl): Austatud Riigikogu liikmed! 10 miljonit marka, mis 1926./27. a. eelarve-korras Riigikogu poolt vastu võeti, oli minu ettepanek. Rahaministeeriumi operatsiooni fondis oli ette nähtud 15 miljonit elukorterite ehitamiseks. Tegin ettepaneku, sellest summast 10 miljonit maale põllumeestele elukorterite ehitamiseks anda ja 5 miljonit linnadele. Nüüd on pahempoolsed erakonnad, sotsidega eesotsas, leidnud sellest uue numbri ja ütlevad, et see summa on määratud maale, — mittepõllumeestele. Ma tuletan Teile meelde, kuidas teie vastu olite sellele summale eelarvekomisjonis. Eelarvekomisjoni protokollidest selgub, et minu ettepaneku poolt oli 14 häält, ja vastu 11 häält. Nimelt olid sotsiaaldemokraadid minu ettepaneku vastu, ja härra Martna kõneles suure paatosega, et linnadelt võetakse ja antakse maale, ja ei pidanud seda kuidagi õigeks. (E. Jonas, stp: Rahaasjanduse komisjonis seletati Teile see asi ära.) Jah, härra Jonas, mina seletan seda ise siin, ja Teie ei ole minu suuvooder. Mina olin selle 10 miljoni marga algataja ja tegin seda selles mõttes, et see summa läheb selle 25 miljoni marga juurde, mis 1925. a. eelarve-korras juba vastu võetud oli. Minu arusaamise järgi ei ole see teguviis õige, et võetakse põllumeestelt neile II Riigikogu poolt lubatud summa ära, ja antakse sellele rahale teine siht.

L. Johanson (stp): Õienduseks võin öelda, kui see küsimus oli arutamisel omal ajal, siis ei olnud meie rühm selle vastu. Kui härra Martna kõneles, siis kõneles ta sellest,

et linnade ehituslaenu ei tule vähendada. Mis puutub maale ehituslaenu andmisesse, siis oli meie rühma seisukoht selles küsimuses jaatav. (K. Tonkman, põl: Kes oli siis vastu?) Küsige sealtpoolt, vististi olid põllumehed vastu.

B. Oja (töer): Kui eelarve-komisjonis oli arutamisel linnade ehituslaenu seadus, tähendas rkl. Tonkman, et ehituslaenud linnas ei täida oma otstarvet, sest elumaju ehitada linnades, kus tööpuudus valitseb, ei ole otsustarbekohane, ja tegi ettepaneku, linnale määrata 5 miljonit ja maale 10 miljonit marka ehituslaenu elukorterite ehitamiseks. (A. Anderkopp, töer: Ja mis härra Tonkman rääkis praegu?)

K. Virma (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Siin on mitmeid vanu asju seletatud, aga seda, mis selle paragrahviga teha tuleb, ei ole ei aruandja ega keegi teine selgitanud. Ma ootasin, et aruandja seda selgitab, et mis vahe on 35 miljoni ja 25 miljoni variandi vahel. (Aruandja K. Tonkman: See on kõigile selge.) Kahjuks ei ole see selge. Kuulasin neid seletusi, mis siis peeti, kui elukorterite laenu seadus arutamisel oli, ja ootasin, kas räägitakse ka sellest, mis rahaasjanduse komisjonis räägiti või mitte; kahjuks ei kuulnud ma seda. Minu arvates seisab see vahe selles, et kui käesoleva seadusega need 10 miljonit oleks antud, siis oleksid seda saanud kasutada ainult need isikud, kellel on maapanka teatavaid varandusi pantida, missuguste kindlustusel neile laenu antakse. Need inimesed aga, kel kindlustusi pole, ei oleks seda laenu saanud. Selle teise seadusega antakse võimalus ka nendel laenu saada, kellel kindlustusi pole anda varanduste näol. Asi pole nii, nagu härra Jürman seletab. (A. Jürman'i, põl vahelhüüe.) Teie olete valesti Riigikogu informeerinud, ja sellepärast katsun mina asja selgitada. (A. Jürman, põl: Lugege seletuskirja.) Seletuskiri on teine asi. Mina olen sellest ikka nii aru saanud, et need 10 miljonit, kui need saaksid käesoleva seaduse korras antud, läheksid neile, kellel on kinnisvarasid, kuna need, kellel on rendimaad, ei saaks pennigi. Nüüd kus seaduseks saamas täna lugemisel olnud ehituslaenu seadus, võivad ka need laenu saada, kellel rendimaad kasutada. Rahaasjanduse komisjonis tähendati, et vaadake, linna elukorterite laenu asjus on arusaamatusi olnud, ja need, kes on tahtnud omale linnapiirides, kuid riigi rendimaa peal, maju ehitada, pole laenu saanud, kuna vastavad määrused puuduvad. Kõneallosele 10 miljoni kohta on aga

seisukoht võetud, et ka nendele, kellel rendimaad, ehituslaenu võimaldada tuleks. See on terve see vahe. Kui nüüd härra Tonkman tuleb mingisuguseid arusaamatusi seletama, siis võivad neid üks ja teine juba ära unustanud olla, isegi härra Tonkman ise, ja see ei selgita põrmugi käesolevat seaduseelnõu.

Juhataja R. Penno: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja K. Tonkman: Ühinen härra rahaministri parandusega.

Juhataja R. Penno: Aruandja on rahaministri parandusega ühinenud, sellepärast see eraldi hääletamisele ei tule. Enne paragrahvi hääletamist tuleb hääletamisele variant. Siin on nimelt kaks summat: „25 miljonit marka“ ja „35 miljonit marka“. Nõutakse „25 miljonit“, kui paranduse, hääletamist enne.

Panen hääletamisele variandi: „25 miljonit“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on 25 miljonit vastu võetud. Järelikult langeb variant „35 miljonit“ ära.

Hääletamisele tuleb § 1. ühes vastuvõetud parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 1. vastu võetud.

Aruandja K. Tonkman: Kuna § 1. juures esimene variant ära langes, loen § 2. ainult § 1-sele vastavas variatsioonis.

„§ 2. Eesti maapank tarvitab § 1. korras saadud summa põllupidajatele ehituslaenu andmiseks.“

Juhataja R. Penno: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 2. vastu võetud.

Aruandja K. Tonkman (loeb):

§ 3. Käesoleva seaduse maksmahakkamisega kaotab maksvuse „põllumajandusliku ehituslaenu seadus“ („Riigi Teataja“ nr. 27 — 1926. a.).

K. Virma (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mina teen ettepaneku, see paragrahv välja jätta järgmistel põhjustel. Selle seaduse põhjal, mida käesolev paragrahv 3. käsib maksvusetuks tunnustada, on antud põllumajanduslikke ehituslaene juba välja ja selle seaduse § 3. järgi on Vabariigi Valitsusel õigus määrusi anda laenude tingimuste kohta. Nüüd kõneleb käesolev seaduseelnõu nendest 25 miljonist, mis käesolev seadus annab, aga nendest põllu-

majandusliikudest ehituslaenudest, mis on antud selle seaduse põhjal, mida käesolev § 3. tahab ära kaotada, ei ole siin sõnagi kõneldud. Selle seaduse põhjal, mis ütleb, et kuni Eesti maapanga ellukutsumiseni antakse põllupidajatele laene hoonete ehitamiseks 1924. aasta rahaministeeriumi erakorralisest eelarvest, on laene välja antud, ja nagu rahaminister rahaasjanduse komisjonis seletas, antakse need laenu valitsuse vastavate määrustega Eesti maapanga korraldusse. Kui nüüd käesoleva seaduse § 3-ga kaotatakse see seadus ära, siis küsiks minna, kuidas jääb siis nende õigustega, mis olid antud Vabariigi Valitsusele tähendatud seadusega. Kuidas jääks nende määrustega, mis on antud laenu tingimiste ja kindlustuste kohta. Ja kuidas jääks selle kolmanda isikuga, või nendega, kes laene on saanud. Kas ei ole see nende vahekorra seadmine niisugusesse seisukorda, mis ei vasta kokkulepitut tingimustele. Nad võtsid lepingute alusel laene, ja täna kui ütleme, et see seadus enam ei maksa, mille põhjal laenu on välja antud, siis jääb selgusetuks, kuidas need laenu edaspidi peab korraldama. Käesolev seadus mingisuguseid korraldusi ette ei näe, mis neid asju reguleeriks. Aruandja ja isegi rahaminister arvas, et see puudus mingisuguseid raskusi ei tekita. Kuid rahaasjanduse komisjonis tegi aruandja ettepaneku, võtta käesolevasse seadusesse siiski kaks uut paragrahvi, mis endist seadust korraldaksid. Minule näisid need kaks uut paragrahvi vastolus olevat endise seadusega. Rahaminister vaidles nende paragrahvide vastu, mida ka mina toetasin, ja tähendatud paragrahvid jäeti välja. Aga kui need kaks korraldavat paragrahvi välja jäid, siis ei tohiks tähendatud seadust maksvuse tuks tunnustada, kuna selle seaduse alusel vastavad korraldused on tehtud. Minu arvates tekitab see segadusi, kui meie põhjendusteta selle seaduse ära kaotame. Mina arvan, et mitte midagi ei lähe katki, kui meie selle paragrahvi välja jätame. Ütleme, et selle seaduse põhjal on juba kõik olemasolevad krediidid neile, kellel õigus oli laenu saada, välja antud ja ka vastavad määrused tehtud, siis on see asi iseenesest selge ja korras. Need korraldused, mis valitsus teinud, peavad ometi maksuma jääma.

Rahaminister L. Sepp: Väga austatud rahvasaadikud! Peab ütleva, segadust ei tooks üks ega teine viis. § 3. öeldakse ära, et endine seadus maksvuse kaotab, kuid ei öelda midagi vahekordade kohta, mis selle seaduse põhjal loodud ja mis selle tõttu peaksid jõesse jääma. Kuid härra Virma'l on ka õigus: kui praegune seadus maksuma hakkab, krediite

endise seaduse jaoks enam ei ole, siis likvideeruvad endised vahekorrad iseenesest. Nii võib küsimust otsustada nii või teisiti.

Juhataja R. Penno: Sõna on aruandjal rkl. Tonkman'il väljaspool järjekorda.

Aruandja K. Tonkman: Aruandjana ühinen ettepanekuga, § 3. välja jätta.

A. Jürman (põl), kohalt: Palun sõna. (Vahelhüüded: Ei saa, aruandjal oli lõpusõna.)

Juhataja R. Penno: Aruandjale lõpusõna ei ole antud. Ma andsin talle sõna väljaspool järjekorda. Rkl. Jürman, Teil on sõna.

A. Jürman (põl): Austatud Riigikogu liikmed! Meie näeme, et meil kogub sarnaseid seadusi õige palju, mis erifonde käsitavad. Täna on meil II seadus vastuvõtmisel. Eelmises Riigikogus võeti vastu seadus, millest täna jutt ja mida kaotada tahetakse. Peale selle teame veel teisi erifondi seadusi. Kui kõiki neid hakata kokku võtma, siis on tõesti hädaoht selles, kas suudetakse edaspidi ülevaadet saada erifondide seaduste kohta ja kuidas kõik laenu on korraldatud. Sellepärast on hädasti tarvis seadusi koondada. Selle seadusega võiksime juba siin ühe erifondi seaduse kaotada, mis ainult soovitav. Ma esitasin rahaasjanduse komisjonis rahaministrile ka küsimuse, et kas see raskusi ei tekita, kui on välja antud teatud summa eelmise Riigikogu poolt vastuvõetud erilise fondi seadusega. Sain vastuseks, et see erilisi halbtusi ei too, teatud summa on juba välja antud ja seega lepingu vahekorrad loodud, mille järgi käia tuleb ja mille järgi summad riigikassasse tagasi tulevad. Mina oleksin selle poolt, et § 3. välja ei kustutataks, sest muidu jätaksime ühe erifondi seaduse maksuma, millest mingisugust kasu ei ole. Meil on juba isegi palju seadusi, ja sellepärast peame püüdma neid koondada. Selletõttu oleks soovitav § 3. seadusesse sisse jätta.

Rahaminister L. Sepp: Pean tähendama, et ainukene motiiv selle paragrahvi ülesseadmiseks oli see, et seadus, mida enam ei tarvitata, ära kaotatakse. Kuid kui ka paragrahv ära jääb, mingisuguseid raskusi olema ei saa. Need määrused, mis valitsus välja on andnud vastavate laenu väljaandmisel, näevad ette, et kui maapank oma operatsioone hakkab ajama, peavad laenusaadjad pantlehed võtma ja nende pantlehtede summa kinni maksuma, nii et määruste järele endised

laenuid ka pantkirjaks üle lähevad. Otsekohest segadust ei tule, kui eelmine seadus vormilikult kaotamata jääb. (Vahelhüüe.) Endised vahekorrad jäävad kindlasti maksma, sest endised vahekorrad tekkisid siis, kui endine seadus jõus oli. Ma ütlen, on täiesti ükskõik, kas see seadus kaotatakse vormiliselt või likvideeruvad vahekorrad iseenesest tegelikult ära.

K. Virma (stp): Rkl. Jürman kahetseb, et meil olla liiga palju seadusi. Tõesti „Riigi Teatajaid“ on niisugused kuhjad, et kui midagi peate otsima, siis on see suur töö. Aga sinna ei ole midagi parata. Kui teatud asja kohta on seadus antud, siis peab see niikaua käima, kui ta vajadus ära langeb. Kui võtame selle seaduse, mida tahetakse ära kaotada ja mille § 2. on öeldud: „Eesti maapanga operatsioonide alustamisel on laenuaajad kohustatud astuma samme laenu saamiseks Eesti maapangast ja laenu määramisel rahaministeeriumilt saadud summad tagasi maksma rahas või Eesti maapanga pantlehtedes, nominaalhinna järgi“, siis peame ometi küsima, kas siis, kui selle seaduse ära kaotame, kas siis jäävad laenu tingimused endised või mitte. Siin võib tekkida vaidlus, kas need määrused veel maksavad, mis on antud kaotatud seaduse põhjal. (Vahelhüüe.) Järelikult tõuseb ka küsimuse selgitamise tarvidus. Missuguse hinnaga laenu tagasimaksused riigikassasse sünnivad. Kuidas sünnib tagasimaksmine — see ei ole ka selge. Korral, kui tähendatud seadus kestab, on palju rohkem selgust nende küsimuste mõttes, kui siis, kui seadus enam ei maksa.

Juhataja **R. Penno**: Aruandja lõpusõna ei tarvita. Rkl. Virma ettepanek on — § 3. välja jätta; see kui puht eitav ettepanek eraldi hääletamisele ei tule. Hääletamisele tuleb § 3. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 3. tagasi lükatud.

Aruandja **K. Tonkman** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu § 4.

§ 4. Käesolev seadus hakkab maksma tema avaldamisega.

**5. Riigiamet-
nikkude ja
-teenijate ühe-
kordse palgali-
sa seadus — II
lugemisel.**

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **E. Sulg** (loeb): Riigiametnikkude ja -teenijate ühekordse palgalisa seadus.

L. Johanson (stp): Igas riigiasutuses on

peale nende riigiametnikkude ja -teenijate veel terve rida neid, kes selle seaduse alla ei kuulu, et aga neile võimaldada samuti ühekordset toetust saada, teen ettepaneku, pealkiri muuta järgmiselt: „riigiametnikkude ja -teenijate ning -töölise ühekordse palgalisa seadus“. § 1-se juurde teen ma vastava märkuse.

A. Sprenk (tp): Ma tahtsin sellesama paranduse teha, mis rkl. Johanson tegi. (Vahelhüüe: Hiljaks jäite!)

Juhataja **R. Penno**: Riigikogu liikmete Johanson'i ja Sprenk'i poolt on ettepanek tehtud, pealkirja sisse võtta sõna „töölise“. Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **E. Sulg**: Kuna seda ettepanekut rahaasjanduse komisjonis vastu ei võetud, siis ma ei saa komisjoni aruandjana sellega ühineda.

Juhataja **R. Penno**: Panen hääletamisele kõigepealt rkl. Johanson'i ja Sprenk'i ettepaneku. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on parandus tagasi lükatud. (Hüüded: Ära luge!.) (Hääletatakse.) Ettepanek on saanud poolt 30 häält, vastu 38 häält, seega tagasi lükatud. Panen pealkirja aruandja poolt ettepanekud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on pealkiri vastu võetud.

Aruandja **E. Sulg** (loeb):

§ 1. Kõigile riigiteenijale, õpetajale ja koolinõunikkudele, kes riigikassast palka saavad, makstakse ühekordne palgalisa kuupalga suuruses ja neile, kes on õigustatud saama perekonna-abiraha, — lisaks perekonna-abiraha ühe kuu määral, missugused summad välja maksetakse kahes osas, Vabariigi Valitsuse poolt kindlaksmääratud tähtpäevadel.

L. Johanson (stp): Ma teen ettepaneku, võtta selle paragrahvi juurde II lõige: „Kõigile riigiasutuste ja -ettevõtete töölisele makstakse 15. aug. alates ühekordne palgalisa 5000 marga suuruses ja neile, kes on õigustatud saama perekonna-abiraha, — lisaks perekonna-abiraha ühe kuu määral“, ning märkus § 1-se juurde: „§ 1. Märkus. Perekonna-abiraha makstakse ka adopteeritud laste pealt“.

A. Veiler (töer): Juba esimesel lugemisel juhtisin ma lugupeetud Riigikogu liikmete tähelepanu sellele, missugused puudused sel seadusel minu arvates on. Juba Riigikogu alamkomisjonis tegin ettepaneku, et riigitee-

nijatele, kes alla 3.000 marga palka kuus saavad, see ühekordne abiraha maksetakse välja mitte alla 3.000-margalises summas. See ettepanek jäi vähemusse ühe või kahe häälega, ja ma kordan nüüd seda ettepanekut, ning soovitan § 1. järgmiselt vastu võtta: pärast sõnu „palgalisa kuupalga suurus“ ... „kuid mitte üle 13.500 marga ja mitte alla 3.000 marga“. Ja § 1-se juurde järgmine märkus vastu võtta: „Lisatasu, mis mitte suurem ei ole, kui 3.000 marka, maksetakse välja korraga ühes perekonna-abirahaga“.

Juhataja **R. Penno**: On tulnud järgmised ettepanekud: rkl. Johanson'i poolt: § 1. juurde võtta II lõige. „Kõigile riigiasutuste ja -ettevõtete töölisele makstakse 15. aug. alates ühekordne palgalisa 5.000 marga suuruses ja neile, kes on õigustatud saama perekonna-abiraha, lisaks perekonna-abiraha ühe kuu määral“, ja teine ettepanek, § 1-se juurde võtta märkus: „Perekonna-abiraha makstakse ka adopteeritud laste pealt“; rkl. Veiler'i poolt on tehtud ettepanek: § 1-se juurde järgmine parandus võtta: „pärast sõnu „palgalisa kuupalga suurus“... „kuid mitte üle 13.500 marga ja mitte alla 3.000 marga“, ja § 1. juurde järgmine märkus võtta: „Lisatasu, mis mitte suurem ei ole, kui 3.000 marka, maksetakse välja korraga ühes perekonna-abirahaga“.

A. Sprenk (tp): Ma teen § 1-se kohta ettepaneku: „Kõigile riigiteenijatele, õpetajaile, koolinõunikudele, kes riigikassast palka saavad, makstakse ühekordne palgalisa kuupalga suuruses, alammäärana 5000 marka, kuid mitte üle 12.000 marga, ja neile, kes on õigustatud saama perekonna-abiraha, lisaks perekonna-abiraha ühe kuu määral“.

Juhataja **R. Penno**: Kõige esimesena tuleb hääletamisele rkl. Sprenk'i ettepanek, kui kõige kaugema ulatusega. Kui see vastu võetakse, siis langeb ära rkl. Veiler'i ettepanek. Kui see aga tagasi lükatakse, siis tuleb rkl. Veiler'i ettepanek hääletamisele. Edasi tuleks hääletamisele rkl. Johanson'i parandus töölise kohta, mis täiesti iseseisev ettepanek on. Siis edasi rkl. Johanson'i märkus käesoleva paragrahvi juurde, mis jällegi iseseisev ettepanek on. Samuti rkl. Veiler'i teine märkus, mis ka iseseisev ettepanek on. Selle hääletamise korra vastu ei vaielda.

Hääletamisele tuleb rkl. Sprenk'i ettepanek. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Veiler'i parandus-ettepanek lisatasu alam- ja ülemmäära kohta.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. (Hüüded: Ära lugeda!) On ettepanek tehtud, hääled ära lugeda. Asun uuesti hääletamisele. (Hääletatakse. Loetakse hääli.) Ettepanek on saanud poolt 33 häält, vastu 40, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Veiler'i teine ettepanek palga maksmise korra kohta, mis on täiesti iseseisev ettepanek, nimelt märkus: „Lisatasu, mis mitte suurem ei ole, kui 3.000 marka, maksetakse välja korraga ühes perekonna-abirahadega“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Hääletamisele tuleb rkl. Johanson'i ettepanek töölise kohta. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 32 häält, vastu 40, seega on ettepanek tagasi lükatud. Nüüd tuleb hääletamisele rkl. Johanson'i ettepanek, juurde lisada märkus: „Perekonna-abiraha maksetakse ka adopteeritud laste pealt“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Paranen § 1. ühes vastuvõetud parandustega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 1 ühes vastuvõetud parandustega vastu võetud.

Aruandja **E. Sulg** (loeb):

§ 2. Eelmises paragrahvis nimetatud palgalisa kaetakse riigi 1926./27. a. palga- ja ametnikkude ja teenijate toetuskrediidi arvel.

L. Johanson (stp): Teen ettepaneku, võtta siia juurde teine lõige: „Riigi ettevõtted, mis oma põhikirja alusel ja erieelarvete põhjal töötavad, katavad sellekohased kulud oma operatsiooni-summadest“.

(J. Holberg, põl: Kui neil tulusid pole! J. Tõnisson, rhv: Kuidas — siis peab ju ettevõtte likvideeruma! Puhaskasust maksetakse, aga mitte operatsiooni-summadest!)

Juhataja **R. Penno**: Aruandja lõp sõna ei tarvita.

Rkl. Johanson'i poolt on ettepanek tehtud, § 2. juurde võtta II lõige: „Riigi ettevõtted, mis oma põhikirja alusel ja erieelarvete põhjal töötavad, katavad sellekohased kulud oma operatsiooni-summadest“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Paranen § 2. hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 2. vastu võetud.

Aruandja E. Sulg (loeb):

§ 3. Käesoleva seaduse alla ei kuulu välisesindused ja Riigikogu liikmed.

A. Sprenk (tp): Kokkuhoidmise mõttes — nagu teada, riigikassas raha ei ole — teen järgmise ettepaneku: „Käesoleva seaduse alla ei kuulu välisesindused, Riigikogu liikmed, Riigikogu esimees ja Vabariigi Valitsuse liikmed“.

Juhataja **R. Penno**: Aruandja lõpusõna ei tarvita. Rkl. Sprenk'i poolt on ettepanek, paragrahvi lõppu juurde lisada sõnad „Riigikogu esimees ja Vabariigi Valitsuse liikmed“ (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. (Hüüded: Palume ära lugeda!) On ettepanek tehtud, hääled ära lugeda. Asun uuesti hääletamisele. (Hääletatakse ja loetakse hääli.) Ettepaneku poolt on antud 26 häält, vastu 40, seega on ettepanek tagasi lükatud. Panen § 3. hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 3. vastu võetud.

Aruandja **E. Sulg** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu § 4.

§ 4. Käesolev seadus hakkab maksma tema vastuvõtmisega.

6. Riigi 1926./27. a. lisaeelarve nr. 1 — II lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Tonkman** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu seaduseelnoõ pealkiri.

Riigi 1926./27. aasta lisaeelarve nr. 1.

Aruandja **K. Tonkman** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega vähendamise osas rahaministeeriumi, siseministeeriumi, teedeministeeriumi ja töö-hoolekandeministeeriumi korrallised kulud.

I osa.

Vähendamine.

Korrallised kulud.

Rahaministeerium.

Peatükk III.

Otsekoheste maksude peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 8. Kantsleikulud 500.000.—

Keskasutus 500.000.—

Otsekoheste maksude peavalitsus 500.000.—

Rahaministeerium 500.000.—

Siseministeerium.

Peatükk I.

Administratiiv-osakond.

§ 15. Kultuuriline toetus 125.000.—

§ 40. Kodifikatsioon ja kirjastamine 50.000.—

§ 90. Segakulud 30.000.—

Administratiiv-osakond 205.000.—

Siseministeerium 205.000.—

Teedeministeerium.

Peatükk IV.

Posti-telegraphvi-telefoni peavalitsus.

B. Asutused kohtadel.

§ 9. Majapidamine 863.100.—

Asutused kohtadel 863.100.—

Posti-telegraphvi-telefoni peavalitsus 863.100.—

Teedeministeerium 863.100.—

Töö-hoolekandeministeerium.

Peatükk IV.

Tervishoiu peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad 91.800.—

Keskasutus 91.800.—

Tervishoiu peavalitsus 91.800.—

Töö-hoolekandeministeerium 91.800.—

Aruandja **K. Tonkman** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu vähendamise osas riigi võlad.

Riigi võlad.

§ 27. Riigi võlgade ja protsentide tasumine 171.642.000.—

Riigi võlad 171.642.000.—

Kokku korrallised kulud 173.301.900.—

Aruandja **K. Tonkman** (loeb):

Erakorrallised kulud.

B. Operatsiooni fondid.

Rahaministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 2. Elukorterite chituslaen maale elukorterite chitamiseks 10.000.000.—

Variant — kustutada.	
Keskasutus	10.000.000.—
Rahaministeerium	10.000.000.—
Kokku operatsioonifondid	10.000.000.—
Kokku erakorralised kulud	10.000.000.—
Kokku kulude vähendamine	183.301.900.—
Variant	173.301.900.—

Juhataja **R. Penno**: Siin on variant — ühelt poolt võtta vastu erakorralised kulud 10.000.000.mk. suuruses — ehituslaen maale elukorterite ehitamiseks, teiselt poolt see summa tagasi lükata. Hääletamisel teevad Riigikogu liikmed järeldused. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on otsustatud erakorralised kulud 10.000.000 mk. kustutada, — seega langevad välja erakorralised kulud ning kulude vähendamise osa on vastu võetud 173.301.900 mk. suuruses.

Aruandja **K. Tonkman** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega suurendamise osas Riigikogu, Riigivanema ja riigikantselei, riigikontrolli, rahaministeeriumi, kaubandus-tööstusministeeriumi, haridusministeeriumi, kohtuministeeriumi, siseministeeriumi, sõjaministeeriumi, põllutööstusministeeriumi, teedeministeeriumi, välisministeeriumi ja töö-hoolekandeministeeriumi korralised kulud.

II osa.

Suurendamine.

Korralised kulud.

Peatükk I.

Riigikogu.

§ 1. Palgad	2.487.600.—
Riigikogu	2.487.600.—

Peatükk II.

Kantselei.

§ 1. Palgad	524.100.—
§ 9. Majapidamine	28.100.—
§ 10. Sõidukulud	5.500.—
Kantselei	557.700.—
Riigikogu	3.045.300.—

Riigivanem ja riigikantselei.

I jagu.

Peatükk I.

Riigivanem.

§ 1. Palgad	69.700.—
§ 9. Majapidamine	14.500.—
§ 10. Sõidukulud	14.500.—
Riigivanem	98.700.—

II jagu.

Peatükk I.

Riigikantselei.

§ 1. Palgad	132.700.—
§ 9. Majapidamine	6.800.—
Riigikantselei	139.500.—

Peatükk II.

Riigiraamatukogu.

§ 1. Palgad	16.300.—
Riigiraamatukogu	16.300.—

Peatükk III.

Riigiarhiiv.

§ 1. Palgad	62.800.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	30.000.—
§ 9. Majapidamine	5.000.—
Riigiarhiiv	97.800.—

Peatükk IV.

Riigi statistika keskbüroo.

§ 1. Palgad	377.800.—
§ 9. Majapidamine	7.100.—

Riigi statistika keskbüroo	384.900.—
Riigivanem ja riigikantselei	737.200.—

Riigikontroll.

§ 1. Palgad	2.085.200.—
§ 9. Majapidamine	18.100.—
Riigikontroll	2.103.300.—

Rahaministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	194.300.—
§ 9. Majapidamine	3.400.—
Keskasutus	197.700.—

Peatükk II.

Riigikassa.

§ 1. Palgad	499.800.—
§ 9. Majapidamine	14.800.—
§ 40. Kodifikatsioon ja kirjastamine	300.000.—
Riigikassa	<u>814.600.—</u>

Peatükk III.

Otsekoheste maksude peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	408.600.—
Keskasutus	<u>408.600.—</u>

B. Riigi kinnisvarade maksuamet.

§ 1. Palgad	116.200.—
Riigi kinnisvarade maksuamet	<u>116.200.—</u>

C. Iseäraline tulu- ja ärimaksu komitee.

§ 1. Palgad	53.500.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	10.400.—
§ 9. Majapidamine	3.400.—
Iseäraline tulu- ja ärimaksu komitee	<u>67.300.—</u>

D. Maksujaoskonnad.

§ 1. Palgad	1.280.000.—
§ 9. Majapidamine	3.200.—
Maksujaoskonnad	<u>1.283.200.—</u>

Otsekoheste maksude peavalitsus	<u>1.875.300.—</u>
---------------------------------	--------------------

Peatükk IV.

Aktsiisi peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	325.200.—
§ 9. Majapidamine	12.400.—
Keskasutus	<u>337.600.—</u>

B. Aktsiisiringkonnad.

§ 1. Palgad	1.035.700.—
§ 9. Majapidamine	15.700.—
Aktsiisi ringkonnad	<u>1.051.400.—</u>

C. Piirituse monopol.

§ 1. Palgad	260.000.—
§ 9. Majapidamine	12.100.—
§ 11. Veokulud	5.300.—
§ 26. Piirituse monopoli erikulud	22.000.000.—
Piirituse monopol	<u>22.277.400.—</u>
Aktsiisi peavalitsus	<u>23.666.400.—</u>

Peatükk V.

Tolli peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	44.900.—
§ 9. Majapidamine	3.400.—
Keskasutus	<u>48.300.—</u>

B. Tallinna peatolliamet.

§ 1. Palgad	1.622.000.—
§ 9. Majapidamine	31.600.—
§ 14. Hoonete remont	1.016.000.—
Tallinna peatolliamet	<u>2.669.600.—</u>

C. Tolliametid.

§ 1. Palgad	653.500.—
Tolliametid	<u>653.500.—</u>
Tolli peavalitsus	<u>3.371.400.—</u>

Peatükk VI.

Kinnisvarade hindamisamet.

§ 1. Palgad	1.065.400.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	200.000.—
§ 9. Majapidamine	6.800.—
Kinnisvarade hindamisamet	<u>1.272.200.—</u>
Rahaministeerium	<u>31.197.600.—</u>

Kaubandus-tööstusministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	167.700.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	4.000.—
§ 9. Majapidamine	21.800.—
Keskasutus	<u>193.500.—</u>

Peatükk II.

Kaubandusosakond.

§ 1. Palgad	193.900.—
Kaubandusosakond	<u>193.900.—</u>

Peatükk III.

Tööstusosakond.

§ 1. Palgad	221.700.—
Tööstusosakond	<u>221.700.—</u>

Kaubandus-tööstusministeerium	<u>609.100.—</u>
-------------------------------	------------------

Haridusministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	142.800.—
Keskasutus	<u>142.800.—</u>

Peatükk II.

Majandusosakond.

§ 1. Palgad	102.400.—
§ 9. Majapidamine	9.700.—
Majandusosakond	<u>112.100.—</u>

Peatükk III.

Kooliosakond.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	124.200.—
Keskasutus	<u>124.200.—</u>

B. Riigikoolid.

§ 1. Palgad	3.461.600.—
§ 9. Majapidamine	289.400.—
§ 12. Vallasvara	583.000.—
Riigikoolid	<u>4.334.000.—</u>

C. Avalikud ja erakoolid.

§ 1. Palgad	25.083.900.—
Avalikud ja erakoolid	<u>25.083.900.—</u>
Kooliosakond	<u>29.542.100.—</u>

Peatükk IV.

Teaduse- ja kunstiosakond.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	39.700.—
Keskasutus	<u>39.700.—</u>

B. Tartu ülikool.

§ 1. Palgad	5.000.400.—
§ 9. Majapidamine	241.300.—
Tartu ülikool	<u>5.241.700.—</u>

C. Tallinna tehnikum.

§ 1. Palgad	681.400.—
§ 9. Majapidamine	18.100.—
Tallinna tehnikum	<u>699.500.—</u>

D. Keskarhiiv.

§ 1. Palgad	133.800.—
§ 9. Majapidamine	13.100.—
Keskarhiiv	<u>146.900.—</u>

Teaduse- ja kunstiosakond 6.127.800.—

Peatükk V.

Rahvussekretärid.

§ 1. Palgad	36.000.—
Rahvussekretärid	<u>36.000.—</u>
Haridusministeerium	<u>35.960.800.—</u>

Kohtuministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	348.800.—
§ 9. Majapidamine	3.400.—
Keskasutus	<u>352.200.—</u>

Peatükk II.

Kohtud.

A. Riigikohus.

§ 1. Palgad	666.700.—
§ 9. Majapidamine	4.000.—
Riigikohus	<u>670.700.—</u>

B. Kohtupalat.

§ 1. Palgad	697.600.—
Kohtupalat	<u>697.600.—</u>

C. Rahukogud.

§ 1. Palgad	5.718.000.—
§ 9. Majapidamine	174.000.—
Rahukogud	<u>5.892.000.—</u>
Kohtud	<u>7.260.300.—</u>

Peatükk III.

Prokuratuur.

§ 1. Palgad	1.097.000.—
§ 9. Majapidamine	6.000.—
Prokuratuur	<u>1.103.000.—</u>

Peatükk IV.

Vangimajad.

A. Vangimajad.

§ 1. Palgad	3.370.000.—
§ 11. Veokulud	23.500.—
Vangimajad	<u>3.393.500.—</u>

B. Harku alaealiste kurjategijate kolonii.

§ 1. Palgad	245.000.—
§ 9. Majapidamine	9.100.—
Harku alaealiste kurjategijate kolonii	<u>254.100.—</u>

Vangimajad 3.647.600.—

Kohtuministeerium 12.363.100.—

Siseministeerium.

Peatükk I.

Administratiiv-osakond.

§ 1. Palgad	452.200.—
§ 7. Juriidiline abi ja kohtukulud	197.700.—

§ 8. Kantseleikulud	3.838.000.—
§ 9. Majapidamine	24.700.—
§ 10. Sõidukulud	4.600.—
§ 11. Veokulud	250.000.—
§ 12. Vallasvara	65.000.—
§ 74. Rahvapargid ja platsid.	44.400.—
Administratiiv-osakond	4.876.600.—

Peatükk II.

Politsei osakond.

§ 1. Palgad	12.944.400.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	1.000.000.—
§ 9. Majapidamine	179.600.—
§ 10. Sõidukulud	27.000.—
§ 11. Veokulud	6.800.—
Politsei osakond	14.157.800.—

Peatükk III.

Piirivalve valitsus.

§ 1. Palgad	3.193.500.—
Piirivalve valitsus	3.193.500.—
Siseministeerium	22.227.900.—

Sõjamineisterium.

§ 1. Palgad	29.588.000.—
Sõjamineisterium	29.588.000.—

Põllutööministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	202.300.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	500.000.—
§ 9. Majapidamine	29.000.—
Keskasutus	731.300.—

Peatükk II.

Maakorralduse peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	2.529.200.—
Keskasutus	2.529.200.—

B. Asutused kohtadel.

§ 1. Palgad	1.169.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	155.000.—
§ 9. Majapidamine	35.000.—
Asutused kohtadel	1.359.000.—
Maakorralduse peavalitsus	3.888.200.—

Peatükk III.

Põllumajanduse peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	225.000.—
§ 9. Majapidamine	4.000.—
Keskasutus	229.000.—

B. Riigi seemne-kontrolljaam.

§ 1. Palgad	39.200.—
§ 9. Majapidamine	4.000.—
Riigi seemne-kontrolljaam	43.200.—

C. Riigi põllutöö-katsejaam.

§ 1. Palgad	25.200.—
Riigi põllutöö-katsejaam	25.200.—

D. Tütarlaste põllutöö- ja majapidamiskool.

§ 1. Palgad	69.100.—
Tütarlaste põllutöö- ja majapidamiskool	69.100.—

E. Kuremaa karjakasvatuskool.

§ 1. Palgad	79.000.—
Kuremaa karjakasvatuskool	79.000.—

F. Kuusiku karjakasvatuskool.

§ 1. Palgad	15.300.—
Kuusiku karjakasvatuskool	15.300.—
Põllumajanduse peavalitsus	460.800.—

Peatükk IV.

Loomatervishoiu peavalitsus.

§ 1. Palgad	415.200.—
Loomatervishoiu peavalitsus	415.200.—

Peatükk V.

Metsade peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	685.800.—
§ 9. Majapidamine	8.000.—
Keskasutus	693.800.—

B. Asutused kohtadel.

§ 1. Palgad	6.625.000.—
§ 14. Hoonete remont	42.200.—
§ 66. Metsaasjandus	500.000.—
Asutused kohtadel	7.167.200.—

C. Metsakool.

§ 1. Palgad	38.100.—
Metsakool	38.100.—
Metsade peavalitsus	7.899.100.—
Põllutööministeerium	13.394.600.—

Teedeministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	483.200.—
§ 9. Majapidamine	15.100.—
§ 29. Loodusvarade uurimine	27.500.—
Keskasutus	<u>525.800.—</u>

Peatükk II.

Riigi raudteevalitsus.

§ 1. Palgad	19.100.000.—
§ 9. Majapidamine	150.000.—
§ 67. Rongide liikumine ja kaubavedu	400.000.—
§ 69. Teede ja raudtee ehituste korrashoid	300.000.—
§ 70. Varustuse talitus	342.300.—
§ 71. Abiettevõtete kulud	600.000.—
Riigi raudteevalitsus	<u>20.892.300.—</u>

Peatükk III.

Pärnu-Tallinna kitsarööpalise raudtee valitsus.

§ 1. Palgad	6.510.000.—
§ 9. Majapidamine	20.000.—
§ 67. Rongide liikumine ja kaubavedu	130.000.—
§ 70. Varustuse talitus	40.000.—

Pärnu-Tallinna kitsarööpalise raudtee valitsus 6.700.000.—

Peatükk IV.

Posti-telegrahvi-telefoni peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	730.000.—
§ 9. Majapidamine	37.000.—
§ 72. Telegrahvi ja telefoni korrashoid	17.100.—
Keskasutus	<u>784.100.—</u>

B. Asutused kohtadel.

§ 1. Palgad	9.650.000.—
§ 9. Majapidamine	50.000.—
§ 11. Veokulud	42.700.—
§ 14. Hoonete remont	876.600.—

Asutused kohtadel 10.619.300.—

Posti-telegrahvi-telefoni peavalitsus 11.403.400.—

Peatükk V.

Meriasjanduse peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	284.600.—
§ 9. Majapidamine	16.000.—
Keskasutus	<u>300.600.—</u>

B. Sadamad ja nende ujuvad abinõud.

§ 1. Palgad	974.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	400.000.—
§ 9. Majapidamine	8.000.—
§ 76. Sadamasildade korrashoid	3.000.—
§ 79. Ujuvate abinõude, päästejaamade, tuletornide ja elektrikraanade remont	44.600.—

Sadamad ja nende ujuvad abinõud 1.429.600.—

C. Ehitusosakond.

§ 1. Palgad	173.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	24.600.—
§ 9. Majapidamine	3.400.—
Ehitusosakond	<u>201.000.—</u>

D. Süvendustööd.

§ 1. Palgad	3.850.300.—
§ 77. Ujuvate abinõude, tuletornide ja elektrikraanade varustus	10.689.000.—
Süvendustööd	<u>14.539.300.—</u>

E. Tuletornide osakond.

§ 1. Palgad	933.600.—
§ 9. Majapidamine	3.400.—
§ 79. Ujuvate abinõude, päästejaamade, tuletornide ja elektrikraanade remont	12.700.—
Tuletornide osakond	<u>949.700.—</u>

F. Varustusjaoskond.

§ 1. Palgad	85.100.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	103.900.—
§ 9. Majapidamine	5.500.—
Varustusjaoskond	<u>194.500.—</u>

G. Elektrikraanad.

§ 1. Palgad	58.900.—
§ 79. Ujuvate abinõude, päästejaamade, tuletornide ja elektrikraanade remont	3.500.—
Elektrikraanad	<u>62.400.—</u>
Mereasjanduse peavalitsus	<u>17.677.100.—</u>
Teedeministeerium	<u>57.198.600.—</u>

Välisministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	462.800.—
§ 9. Majapidamine	28.800.—
§ 10. Sõidukulud	8.100.—
Keskasutus	<u>499.700.—</u>

Peatükk II.

Välisesitus.

A. Üldised kulud.

§ 82. Informatsioon	9.900.—
-------------------------------	---------

Üldised kulud	<u>9.900.—</u>
---------------	----------------

Välisesitus	<u>9.900.—</u>
-------------	----------------

Välisministeerium	<u>509.600.—</u>
-------------------	------------------

Töö-hoolekandeministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	171.300.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	23.000.—
§ 9. Majapidamine	11.400.—
§ 44. Autasud ja ergutusrahad	<u>75.000.—</u>
Keskasutus	<u>280.700.—</u>

Peatükk II.

Hoolekande osakond.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	160.600.—
§ 9. Majapidamine	7.500.—
§ 87. Pension	6.000.000.—
Keskasutus	<u>6.168.100.—</u>

B. Lastevarjupaigad.

§ 1. Palgad	469.700.—
§ 9. Majapidamine	267.900.—
§ 64. Põllumajanduslikud kulud	<u>16.300.—</u>
Lastevarjupaigad	<u>753.900.—</u>

C. Mitmesugused hoolekande-asutused.

§ 1. Palgad	359.000.—
§ 9. Majapidamine	143.000.—
§ 64. Põllumajanduslikud kulud	<u>48.400.—</u>

Mitmesugused hoolekande-asutused	<u>350.400.—</u>
----------------------------------	------------------

Hoolekande osakond	<u>7.472.400.—</u>
--------------------	--------------------

Peatükk III.

Töökaitse osakond.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	86.600.—
Keskasutus	<u>86.600.—</u>

B. Töökaitse jaoskonnad.

§ 1. Palgad	187.300.—
Töökaitse jaoskonnad	<u>187.300.—</u>
Töökaitse osakond	<u>273.900.—</u>

Peatükk IV.

Tervishoiu peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	232.400.—
Keskasutus	<u>232.400.—</u>

B. Leprosooriumid.

§ 1. Palgad	78.000.—
§ 9. Majapidamine	23.700.—
§ 64. Põllumajanduslikud kulud	<u>13.600.—</u>
Leprosooriumid	<u>115.300.—</u>

C. Tervishoiu asutused ja varjupaigad.

§ 1. Palgad	258.500.—
§ 9. Majapidamine	87.200.—
§ 49. Haigete ülevalpidamine	5.000.—
§ 64. Põllumajanduslikud kulud	<u>35.000.—</u>

Tervishoiu asutused ja varjupaigad	<u>385.700.—</u>
------------------------------------	------------------

Tervishoiu peavalitsus	<u>733.400.—</u>
------------------------	------------------

Töö-hoolekandeministeerium	<u>8.760.400.—</u>
----------------------------	--------------------

Kokku korralised kulud	<u><u>217.695.500.—</u></u>
-------------------------------	-----------------------------

Aruandja **K. Tonkman** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega suurendamise osas Riigivanema ja riigikantselei, rahaministeeriumi ja haridusministeeriumi erakorralised kulud.

Erakorralised kulud.**A. Riigi-keskasutuste kulud.****Riigivanem ja riigikantselei.**

II jagu.

Peatükk I.

Riigikantselei.

§ 1. Autasud tasuta maasaa- jatele	4.000.000.—
Riigikantselei	4.000.000.—
Riigivanem ja riigikantse- lei	4.000.000.—

Rahaministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 3. Toetus omavalitsustele vastutasuks viinamüügi seaduse muutmise pu- hul ärajäänud toetus- summale	13.000.000.—
Keskasutus	13.000.000.—
Rahaministeerium	13.000.000.—

Haridusministeerium.

Peatükk II.

Majandusosakond.

§ 2. Toetus piiriäärsete maa- de kultuuri edendamise- seks	1.000.000.—
Majandusosakond	1.000.000.—
Haridusministeerium	1.000.000.—

Aruandja **K. Tonkman** (loeb):**Põllutööministeerium.**

Peatükk II.

Maakorralduse peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 2. Maaseadusega võõran- datud maadel ingrossee- ritud võlgade protsen- did, kustutamiseks ja muudeks kuludeks . . .	5.000.000.—
§ 3. Maade ostmiseks . . .	1.800.000.—
Keskasutus	6.800.000.—
Maakorralduse peavalitsus	6.800.000.—
Põllutööministeerium	6.800.000.—

Põllutööminister **O. Köster**: I lugemisel esitati mulle küsimus Uulu-Surju kohtade ostmise asjas, mille kohta mul järgmist oleks teatada. Maaseaduse muutmise ja täiendamise seaduse mõiste kohaselt tuleks Uulus taludest omandada 7 talu, missugustest vahekorrad on lahendatud 5 taluga, kuna lahendamata 2 taluga. Peale selle on selgunud, et samataoline olukord nagu Uulus, on mõnes teises maakonnas, näiteks Võrumaal, mis tuleb lahendamise juures ka silmas pidada. Omalajal seati Riigikogus põhimõtte üles, et selle 5 miljoni arvel võiks veel lahendada pöpsideküsimust, kus muul teel maad pöpside rahuldamiseks saada võimalik pole. Kui Riigikogu siin oma tookordse põhimõtte kohaselt appi ei tule, siis võivad kohad nende siiaaamalsete valdajatekasutajate käest võõraste inimeste kätte minna, ja esimesed selle tõttu on sunnitud oma maja pidamisi likvideerima ja tänavale sattuma.

Kuid ühtlasi pean tähendama, et neid kalkulatsioone pärast I lugemist veel kord järele vaadates leidsin, et selleks otstarbeks ei lähe tarvis 1.800.000, vaid 1.380.000, mis-suguse summa palun ka eelarvesse üles võtta.

O. Gustavson (stp): Ma juhin veel tähelepanu sellele, et käesolevas küsimuses on põllutööministeerium liig kaalumatuvalt talitanud. On kindel, et kuni maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse vastuvõtmiseni oli kinnistatud müüdüd kohti 5, kuna nüüd 2 kohta on juurde tulnud. Nende 2 koha, metsnik Luukasé ja Andres Siguri poolt ostetud kohtade suhtes on aga päris kindel, et kumbki neist härradest ei ole ostetud koha valdamisele asunud. Ma tähendan veel kord, et maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse § 5 lubab ostulepingut tunnustada ainult siis, kui pärast 12. juulit 1917. a., aga enne 25. oktoobrit 1919. a., uus ostja on asunud ostetud koha valdamisele ja seda praegu peab. Need kaks kohta, milliseid ma praegu nimetasin, on mõlemad endiste omanikkude käes. Täiesti arusaamatul kombel on põllutööministeerium leppinud sellega, et need kaks kohta on pärast maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse vastuvõtmist kinnistatud uute ostjate nimele, — lausa seadusevastaselt. On huvitav kuulda põllutööministeeriumi kõrgemate ametnikkude käest, kuidas härra Kerem, kelle pealesurumisel omal ajal see moment seadusse võeti, et ostja peab olema asunud ostetud koha valdamisele, kuidas seesama härra Kerem hiljem olevat leidnud, kas ostja ostetud kohta peab või mitte, sellega ei tulevat üldse arvestada, vaid sellest olla küllalt lepingu kinnitamise lubamiseks, kui „Kreishauptmann“ koha müügiks loa on andnud. Sellega võidi arvestada niikaua, kuni maasea-

duse täiendamise ja muutmise seadus ei olnud vastu võetud. Aga niipea, kui see 1925. a. vastu võeti, on see lausa arusaamatu, kuidas saadakse ühe hilisema seadusega muudetud norme kasutada selleks, et teatud härrasid rikastada. Sest see ei ole tõesti mitte midagi muud, kui üksikute härraste rikastamine riigi ja rahva kulul. Olgu paar näidet toodud sellest, kuidas siin on teenitud. Näiteks metsnik Luukas on oma ostetud koha eest ise maksnud umbes 12 tuhat marka, talle on aga välja makstud üle 800 tuhande. Andres Sigur, Rapo koha ostja, on ise maksnud umbes 20 tuhat, riik on aga välja maksnud üle 900 tuhande. Lugupeetud härrad, need kohad kuulusid korraldamisele alles 1920. aastal. Nüüd on tagantjärele tehtud lepingud selleks, et need riigi käest maksu mis maksab ära läheksid. Ma saan väga hästi aru, et neil härradel tõepoolest ei saa selle vastu midagi olla, kui nad oma 800—900 tuhat puhaskasu saavad. Härra Riigivanem oma töökavas seadis muuseas üles ka põhimõtte — kokkuhoiu-poliitikat teostama hakata. Mina ei saa sarnasest kokkuhoiu-poliitikast aru, kui sel teel riigi väheseid rahasummasid kokku hoitakse. See ei ole mingi kokkuhoidmine, vaid see on seadusevastane raiskamine kõige puh tamal kujul. Mina kardan küll, et kui Riigikogu jälle uue summa vastu võtab, siis, võib olla, meie uute üllatuste ees seisame, kus kõrgemad ametnikud ütlevad, et nad Riigikogu poolt äsja vastuvõetud seadustega ei arvesta, vaid üldiste juriidiliste normidega, nagu üks ametnik üleolevalt selle asja kohta ütles. Mina arvan siiski, et Vabariigi Valitsus, nii tugev või nõrk kui ta ongi, siiski peaks arvestama nende nähtavasti valitsuse liikmete arvates viletsate seadustega, mis Riigikogus vastu võetud. Sellepärast arvan, et Vabariigi Valitsus neid kaht kohta, mis hiljem on tunnustatud ostjate omanduseks, mingil tingimisel ei tohiks väljaostu alla kuuluvaiks arvata, vaid need kohad peaksid jääma nende omanikkude valdamisele, kes neid juba aastakümnete jooksul kasutanud.

Juhataja **R. Penno**: Aruandja ühineb põllutöoministri ettepanekuga, sellepärast see eriti hääletamisele ei tule. Kas tehakse ettepanekuid hääletamise korra kohta? (O. Gustavson, stp: Palun paragrahvid lahus hääletada.) Panen hääletamisele § 2 — maaseadusega võõrandatud maadel ingrosseeritud võlgade protsendid, kustutamiseks ja muudeks kuludeks 5 miljonit. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 2 vastu võetud. Hääletamisele tuleb § 3 — maade ostmiseks 1.380.000.—. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 3 vastu võetud.

Aruandja **K. Tonkman** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega suurendamise osas teedeministeeriumi ja töö-hoolekandeministeeriumi erakorralised kulud.

Teedeministeerium.

Peatükk V.

Mereasjanduse peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Hoonete ehitamine . . .	690.000.—
§ 8. Jäämurdja „Svjatogori“ rentimine	2.243.400.—
§ 9. Filsandi tuletorni valgustuse üleviimine atsetileen gaasi peale . . .	2.340.000.—
Keskasutus	<u>5.273.400.—</u>
Mereasjanduse peavalitsus	<u>5.273.400.—</u>
Teedeministeerium	<u>5.273.400.—</u>

Töö-hoolekandeministeerium.

Peatükk II.

Hoolekande osakond.

A. Keskasutus.

§ 1. Toetus Eesti Punase Risti peavalitsusele . . .	1.500.000.—
§ 2. Toetus vigastatud sõjameeste ühisusele	1.000.000.—
§ 3. Toetus kindral Laidoneri nimelise invaliidide kapitalile	500.000.—
Keskasutus	<u>3.000.000.—</u>
Hoolekande osakond	<u>3.000.000.—</u>
Töö-hoolekandeministeerium	<u>3.000.000.—</u>
Kokku riigi-keskasutuste kulud	<u>33.073.400.—</u>

Aruandja **K. Tonkman** (loeb):

B. Operatsiooni fondid.

Rahaministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 5. Eesti maapanga pantlehtede muretsemine .	35.000.000.—
Variant	<u>25.000.000.—</u>
Keskasutus	<u>35.000.000.—</u>
Variant	<u>25.000.000.—</u>
Rahaministeerium	<u>35.000.000.—</u>
Variant	<u>25.000.000.—</u>

Juhataja **R. Penno**: Maapanga pantkirjade ostmiseks on kindlaks määratud summa 25.000.000 marga suuruses, seega langeb ära variant „35.000.000 marka“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on vastu võetud rahaministeeriumi operatsiooni fondid 25.000.000 marga suuruses.

Aruandja **K. Tonkman** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu suurendamise osas töö-hoolekandeministeeriumi operatsiooni fondid.

Töö-hoolekandeministeerium.

Peatükk II.

Hoolekande osakond.

§ 1. Laen Tiheda küla tuleõnnetutele	1.670.000.—
Keskasutus	1.670.000.—
Hoolekande osakond	1.670.000.—
Töö-hoolekandeministeerium	1.670.000.—
Kokku operatsiooni fondid	26.670.000.—
Kokku erakorralised kulud	59.323.400.—
Kokku kulude suurendamine	277.018.900.—
Kulude vähendamine . . .	173.301.900.—
Kulude absoluutne suurendamine	103.717.000.—

Aruandja **K. Tonkman** (loeb):

TULUD.

Suurendamine.

Korralised tulud.

Riigi monopolid.

Peatükk XII.

Piirituse monopol.

§ 5. Mitmesugused tulud . . .	26.008.000.—
Piirituse monopol	26.008.000.—
Riigi monopol	26.008.000.—

Peatükk XV.

Raudteed.

§ 1. Sõidupiletid	62.000.000.—
§ 3. Kaubavedu	16.129.000.—
Raudteed	78.129.000.—
Kokku korralised tulud	104.137.000.—
Tulude absoluutne suurendamine	104.137.000.—

Rahaminister **L. Sepp**: Teen ettepaneku, et tasakaalustada lisaelarvet, vähendada tulude osas peatükk XV — Raudteed. § 3 Kaubavedu — 420.000 marga võrra, see on selle summa võrra, mis põllutööministeeriumi kulude osas vähendati.

Juhataja **R. Penno**: Aruandja ühineb ettepanekuga, nii et see eraldi hääletamisele ei tule. Hääletamisele tuleb tulude eelarve osa. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on tulude eelarve osa vastu võetud.

Aruandja **K. Tonkman** (loeb): Käesolev lisaelarve hakkab maksma tema vastuvõtmisega.

K. Virma (stp), kohalt: Teen ettepaneku, lõpulause järgmiselt vastu võtta: „Käesolev lisaelarve nr. 1 hakkab maksma tema avaldamisega.“

Juhataja **R. Penno**: Panen rkl. Virma ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on lisaelarve lõpulause rkl. Virma poolt ettepanud kujul vastu võetud.

Aruandja poolt on rahaasjanduse komisjoni nimel esitatud lisaelarve nr. 1 puhul järgmine sooviavaldus Vabariigi Valitsusele: „Riigikogu avaldab soovi, et riigi raudteevalitsuse Tapa saeveski kiires korras likvideeritaks.“

Päevakord on läbi. Lõpetan Riigikogu koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 17.05 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **R. Penno**.

Abisekretär **O. Liigand**.